

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№8

2025
avgust

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr,
267 sahifa, avgust, 2025-yil.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi

- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

Visualdsp++ platformasida raqamli signal protsessorlarini dasturlash texnologiyasi	12
Ibragimov Sanjarbek Salijanovich	
Tadbirkorlik tushunchasi: falsafiy-iqtisodiy va ijtimoiy-psixologik tahlil.....	19
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
Xorijiy davlatlar sog'liqni saqlash tizimida investitsiya loyihalarini davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirish mexanizmi.....	26
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Feasibility study and site optimization for small hydropower plants along the syr darya river in Uzbekistan.....	33
Karimov Mustafu Aminbayevich, Berdiyev Usmon Tolib o'g'li	
Agrar sohada risklarning o'zaro ta'sirchan tarzda namoyon bo'lish xususiyatlari.....	42
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Parrandachilik mahsulotlari omilli tahlil qilishda indeks usulidan foydalanish.	47
Bobomuratov Imomkul Islamovich	
O'zbekiston telekommunikatsiya sohasida raqamlashtirish jarayonlarini samarali boshqarish: "O'zbektelekom" ak misolida	56
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari amaliyotida jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish yo'nalishlari.....	59
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Tadbirkorlikning mamlakat yaimdagi ulushi va uning o'zgarish tamoyillari	66
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Norasmiy bandlikning yashirin iqtisodiyot shakllanishi va dinamikasiga ta'sirining nazariy va amaliy jihatlar	72
Xasanov Jaxongir Jamshidovich, Sharifxo'jayev Shavkat Oqilovich	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari tomonidan kichik biznes subyektlariga ajratilgan kreditlarning amaliy holati va dinamikasi	80
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	87
Гольшева Елена Вячеславовна; Додиев Феруз	
O'zbekistonda sug'urta bozori holati va o'sish sur'ati	96
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Davlat xaridlarida narxning eng yuqori chegarasi: huquqiy mexanizm va amaliy ahamiyati	101
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
O'zbekiston respublikasida norasmiy sektor va aholini norasmiy mehnat bilan bandligining legallashtirishini boshqarishni istiqbolli ko'rsatkichlari	105
Qoraboev Nuriddin Pardaboy o'g'li	
Разработка инновационных инструментов и механизмов стратегического управления проектами.....	110
Мансурова Севара Мансуровна	
Sug'urta kompaniyalarida moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning metodologik asoslari: nazariy va amaliy jihatlar	114
Haqberdiyev Bekzod O'ktamovich	
Учёт и аудит обязательств на предприятиях: анализ зарубежного опыта и практики	120
Халыкназарова Гулназ Жалгасбай кызы	
Theoretical Basis for Ensuring a Cotton Layer on a Conveyor Belt	126
G'.R.Rakhmatov	

Korxonalarning moliyaviy barqarorligini boshqarish	132
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li	
Targetlangan iqtisodiy siyosat orqali kambag'allikka qarshi kurash.....	138
Baratov J.N.	
Jismoniy shaxslarning daromadlariga deklaratsiya asosida soliq solish mexanzmini takomillashtirish	144
Ibragimov Zafar Ismailovich	
Bekobod sement zavodida ishlab chiqarish jarayonlarida og'ir mehnat omillarini avtomatlashtirish orqali xavfni kamaytirish	152
Ishchanov Atabay Reyimberdiyevich	
Tadbirkorlikning mamlakat yaimdagi ulushi va uning o'zgarish tamoyillari	159
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Практические подходы к выявлению и оценке налоговых рисков на основе сегментации деятельности налогоплательщиков	164
Голубова Ольга Сергеевна, Элбаева Мукаддас Рашидовна	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish	170
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
O'zbekistonda innovatsion faoliyatga ta'sir qiluvchi tashqi va ichki omillar.....	176
Anasxon Yunusov A'zamjon o'g'li	
Применение метода анализа иерархий для выбора оптимальной экспортной стратегии: на примере Узбекских предприятий, экспортирующих товары в россию.....	180
Муниса Мирзалиевна Турдибаева	
Processing of Sulfide Copper Ores With Copper and Silver Recovery.	185
Mamaisakova Zebo Bahodir qizi	
Korxonalar eksport salohiyatini rivojlantirishning xorij tajribasi.....	189
Naimxonov Ma'rufxon Zokirxon Og'li	
Corporate Governance Reforms and Financial Performance Dynamics: Evidence From State-Owned Banks in Uzbekistan	194
Yusufjon Pulatov, Bakhtiyor Islamov	
Tijorat banklari tomonidan kreditlash mexanizmining uslubiy jihatlari va o'ziga xos xususiyatlari	200
Kaxxarov Ulug'bek Xalmatovich	
Восстановление геологических сигналов с использованием кубических базисных сплайнов.....	204
Гофуржонов Мухаммадали, Гофуржонова Маржона	
Tijorat banklari moliyaviy barqarorligini ta'minlashning amaliy jihatlari	210
Madaminov Bekzod Allayarovich	
Aholi moliyaviy savodxonligini moliyaviy siyosat instrumentlari orqali oshirish imkoniyatlari	215
Irgashev Anvar Farxodovich	
Yashil moliyalashtirishda moliyaviy instrumentlar.....	220
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
Sanoatni rivojlanish tendensiyalari va o'ziga xos xususiyatlari (Xorazm viloyati misolida).....	224
Salayev Jasurbek Komilovich	
Tijorat banklari raqobatbardoshlik qobiliyatini oshirish bo'yicha xorij tajribasi va uni O'zbekiston tijorat banklari faoliyatida qo'llanilishi.....	230
Shamsiyev Nurbek Fazliddin o'g'li	
Mamlakatda yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashish dastaklari	237
Raxmonov Lochin To'xtamishovich	
Theoretical principles of cluster formation in metallurgical industry enterprises.....	243
Abdullayeva Matluba Nematovna	
Трансграничные денежные переводы в Республику Узбекистан и благосостояние граждан	250
Садыков Азиз Миршапович	

Tashkilot boshqaruv samardorligini oshirishning xorij tajribasi	254
Usmonov Adxamjon A'zamjonovich	
Xizmatlar sohasining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari (Samarqand viloyati misolida)	261
Sheraliyev Axror Sodikovich	

XIZMATLAR SOHASINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)

Sheraliyev Axror Sodikovich

O‘zbekiston Respublikasi, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
“Raqamli iqtisodiyot” kafedrasining dotsent v.b.

Email: axror_8686@icloud.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada Samarqand viloyatida xizmatlar sohasining hozirgi holati, tarkibiy tuzilmasi va iqtisodiyotdagi o‘rni tahlil qilingan. Hududda xizmatlar sohasining raqobatbardoshligini oshirishga to‘sqinlik qilayotgan asosiy omillar – infratuzilma yetishmovchiligi, malakali kadrlar taqchilligi, xizmat sifati pastligi va innovatsion yondashuvlarning sustligi chuqur o‘rganilgan. Muallif tomonidan Samarqand viloyatida xizmatlar sektorini rivojlantirish uchun raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, mahalliy kadrlar salohiyatini oshirish, xususiy sektorni qo‘llab-quvvatlash va hududlararo hamkorlikni kuchaytirish bo‘yicha aniq takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqotda statistik ma’lumotlar, solishtirma tahlil hamda SWOT tahlil usullaridan foydalanilgan.

Kalit so‘zlar: xizmatlar sohasi, raqobatbardoshlik, Samarqand viloyati, raqamli texnologiyalar, infratuzilma, kadrlar salohiyati, SWOT tahlil.

Abstract: This article analyzes the current state, structural composition, and economic significance of the service sector in the Samarkand region. It identifies key challenges hindering the sector's competitiveness, such as underdeveloped infrastructure, shortage of skilled labor, low service quality, and weak innovation integration. The author proposes specific recommendations to enhance competitiveness in the regional service sector, including the expansion of digital technologies, development of human resources, support for the private sector, and strengthening interregional cooperation. The study employs statistical analysis, comparative evaluation, and SWOT analysis methods.

Keywords: service sector, competitiveness, Samarkand region, digital technologies, infrastructure, human capital, SWOT analysis.

Аннотация: В данной статье рассматривается текущее состояние и структура сферы услуг в Самаркандской области, а также её роль в экономике региона. Выявлены основные факторы, сдерживающие повышение конкурентоспособности данной сферы: недостаток инфраструктуры, нехватка квалифицированных кадров, низкое качество услуг и слабое внедрение инноваций. Автор предлагает конкретные меры по развитию конкурентной среды в сфере услуг, включая цифровизацию, развитие человеческого капитала, поддержку частного сектора и укрепление межрегионального сотрудничества. В исследовании применены статистический, сравнительный и SWOT-анализ.

Ключевые слова: сфера услуг, конкурентоспособность, Самаркандская область, цифровые технологии, инфраструктура, человеческий капитал, SWOT-анализ.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasi jahon mamlakatlari iqtisodiyotida tobora muhim o‘rin egallab bormoqda. Xususan, bu tarmoq iqtisodiy o‘sish, bandlik darajasi va ijtimoiy farovonlikni ta‘minlashda asosiy drayverlardan biriga aylangan. Xizmatlar sohasi nafaqat yakuniy iste‘molga xizmat qiladi, balki sanoat va qishloq xo‘jaligi kabi real tarmoqlarni ham qo‘llab-quvvatlaydi. Shu sababli har qanday hudud yoki davlat miqyosida xizmatlar sohasining raqobatbardoshligini oshirish — barqaror iqtisodiy taraqqiyotning asosiy sharti hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda xizmatlar sektorini rivojlantirish, uning iqtisodiyotdagi ulushini oshirish va raqobatbardoshligini ta‘minlash borasida qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, Prezident

qarorlari, hukumat dasturlari, soliq imtiyozlari va normativ-huquqiy mexanizmlar orqali bu sohada xususiy sektor faoliyati rag'batlantirilmoqda. Shu bilan birga, hududiy kesimda, xususan, Samarqand viloyatida xizmatlar sohasining raqobatbardoshligi hali yetarli darajada shakllanmagan bo'lib, bu sohani chuqur tahlil qilish va rivojlantirishga qaratilgan strategik yondashuvlarni ishlab chiqish zaruriyatini keltirib chiqarmoqda.

Mazkur maqolada Samarqand viloyatida xizmatlar sohasining mavjud holati, uning iqtisodiy va ijtimoiy ko'rsatkichlardagi o'rnini, tarkibiy xususiyatlari hamda raqobatbardoshlikka ta'sir etuvchi omillar atroflicha tahlil qilinadi. Shuningdek, xizmatlar sektorida raqobat muhitini shakllantirish, innovatsion va raqamli texnologiyalarni joriy etish, malakali kadrlar tayyorlash kabi dolzarb yo'nalishlar bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Xizmatlar sohasining raqobatbardoshligini oshirish muammosi zamonaviy iqtisodiyotda dolzarb ilmiy-analitik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bu boradagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, sohaning rivojlanishi nafaqat makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga, balki hududiy infratuzilma, inson kapitali, innovatsion texnologiyalar va davlat siyosatiga bevosita bog'liqdir.

Jahon miqyosida xizmatlar sohasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda, xususan, Jahon banki (World Bank), Xalqaro valuta jamg'armasi (IMF), OECD va UNCTAD hisobotlarida xizmatlar sektorining raqobatbardoshligi iqtisodiy samaradorlikni oshirish, tashqi savdo salohiyatini kengaytirish va barqaror bandlikni ta'minlashda asosiy omil sifatida talqin etiladi. Ayniqsa, Porterning "Raqobat ustunligi" nazariyasi asosida xizmatlar sohasida differensiallashgan mahsulotlar, xizmat sifati, xizmat ko'rsatish tezligi va innovatsion yondashuvlar raqobat ustunligini shakllantiruvchi kalit omillar sifatida ko'riladi. [1, 2, 3]

Milliy miqyosda esa, O'zbekistonda xizmatlar sektorining ahamiyati, imkoniyatlari va mavjud muammolari bo'yicha qator ilmiy tadqiqotlar mavjud. Jumladan, iqtisodchi olimlar A. Rustamov, M. Nurmuxamedov, G. Karimova, Sh. Qurbonov kabi tadqiqotchilar xizmatlar sohasining makroiqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasi, mintaqaviy tafovutlar va eksport salohiyatini tahlil qilganlar. Ularning ilmiy ishlarida raqobatbardoshlikni oshirish uchun me'yoriy-huquqiy baza, soliq yengilliklari, xususiy sektorni qo'llab-quvvatlash, hamda xizmatlar infratuzilmasini modernizatsiya qilish zarurligi ta'kidlanadi. [4, 5, 6]

Shuningdek, "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi", "Xizmatlar sohasini rivojlantirish konsepsiyasi", "Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlari" va Samarqand viloyatini kompleks rivojlantirishga oid hukumat qarorlari xizmatlar sohasini iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilaydi. [7]

Raqamli xizmatlar, IT-soha va elektron savdo bilan bog'liq adabiyotlarda (masalan, Journal of Services Research, The World Bank Economic Review) esa xizmatlar sektorining yangi texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi raqobatbardoshlikning zamonaviy manbai sifatida ko'riladi. Bu tadqiqotlar hududiy kontekstda – xususan, Samarqand viloyati uchun ham dolzarb ahamiyatga ega, chunki bu hududda xizmatlar sohasining turizm, logistika va ta'lim yo'nalishlarida katta salohiyat mavjud. [8, 9]

Biroq, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Samarqand viloyati misolida xizmatlar sohasining raqobatbardoshligini kompleks yoritgan maxsus empirik tadqiqotlar yetarli emas. Ayniqsa, xizmatlar turlarining hududiy taqsimoti, iste'molchi ehtiyojlari, xizmatlar sifati, xizmat ko'rsatish madaniyati va raqamli transformatsiya darajasi chuqur o'rganilmagan. Bu holat ushbu mavzuda olib borilayotgan ilmiy izlanishlarning dolzarbligini va amaliy ahamiyatini yanada oshiradi. [10, 15]

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu ilmiy maqolada Samarqand viloyati misolida xizmatlar sohasining raqobatbardoshligini baholash va uni oshirish yo'llarini aniqlash maqsadida kompleks yondashuv asosida tadqiqot olib borildi. Metodologiya tanlashda sohaning hududiy, iqtisodiy va ijtimoiy xususiyatlari hisobga olindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda Samarqand viloyatida xizmatlar sohasining iqtisodiyotdagi o'rnini sezilarli darajada oshmoqda. Viloyatning turizm salohiyati, infratuzilmasining nisbatan rivojlanganligi, geografik joylashuvi hamda aholining yuqori zichligi xizmatlar tarmog'ining jadal rivojlanishiga turtki bo'lmoqda. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligining hududiy ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda Samarqand viloyatida xizmatlar sohasi yalpi hududiy mahsulotning 36,8 foizini tashkil etdi. Bu ko'rsatkich 2018-yilda 30,2% bo'lganini hisobga olsak, so'nggi olti yil davomida 6,6 foiz punktili o'sish kuzatilgan.

1-jadval. Samarqand viloyatida xizmatlar sohasining asosiy yo'nalishlarining statistik ma'lumotlari tahlili¹

T/r	Yo'nalish	2024-yildagi ulushi (%)	Izoh
1	Savdo va chakana xizmatlar	29,1	Iste'mol bozori kengaymoqda
2	Turizm va mehmonxona xizmatlari	18,7	Turistik oqim ortmoqda
3	Transport va logistika	14,3	Yo'lovchi va yuk tashish o'smoqda
4	Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT)	9,5	Raqamli xizmatlar kengaymoqda
5	Ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlari	11,8	Ijtimoiy xizmatlar hajmi ortmoqda

Ushbu tarmoq tarkibi viloyatda xizmatlar sohasining turlicha rivojlanayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, turizm va AKT xizmatlarining ulushi so'nggi yillarda tez o'smoqda, bu esa raqobatbardoshlikni oshirishda ijobiy omil hisoblanadi. Tadqiqot davomida xizmatlar sohasining Samarqand viloyatidagi raqobatbardoshlik darajasiga ta'sir qiluvchi quyidagi asosiy omillar aniqlab olindi:

2-jadval. Xizmatlar sohasining rivojlanishiga oid ijobiy va salbiy omillar jadvali²

T/r	Ijobiy omillar	Salbiy omillar
1	Viloyatning qadimiy tarixiy merosi va turistik ob'ektlarga boyligi	Qishloq hududlarida xizmatlar infratuzilmasining zaifligi
2	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka davlat tomonidan yaratilgan imtiyozlar	Kadrlar malakasining pastligi va xizmat ko'rsatish madaniyatining yetarli emasligi
3	Raqamli xizmatlar infratuzilmasining bosqichma-bosqich rivojlanishi	Aholining ayrim qatlamlarida raqamli savodxonlik darajasining pastligi
4	Turizm sohasidagi xalqaro hamkorlik loyihalari (UNESCO, OTS, OIC va b.)	AKT sohasida innovatsion loyihalarning sustligi
5	Samarqand xalqaro aeroporti va logistik markazlarning faoliyati	Xizmatlar sifati bo'yicha nazorat tizimlarining kuchsizligi

3-jadval. Ekspert so'rovnoma natijalari jadvali³

T/r	Savol	Natija (%)	Izoh
1	Xizmatlar sohasidagi asosiy muammo nimada?	63%	Malakali kadrlar yetishmovchiligi
2	Xizmatlar sifatining asosiy muammosi nimada?	54%	Xizmat sifati va mijozlar bilan ishlash madaniyati pastligi
3	Qanday to'siq eng ko'p uchraydi?	48%	Moliya va kredit resurslariga cheklangan kirish imkoniyati

Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, Samarqand viloyatida xizmatlar sohasining raqobatbardoshligi ijobiy dinamikaga ega bo'lib, ayniqsa turizm, savdo va AKT sohalarida salmoqli yutuqlarga erishilgan. Biroq, mavjud infratuzilma, kadrlar va xizmatlar sifati bilan bog'liq tizimli muammolar raqobatbardoshlikni to'liq oshirishga to'sqinlik qilmoqda.

Tadqiqot natijalari asosida xizmatlar sektorida innovatsiyalarni keng joriy etish, hududlararo nomutanosiblikni kamaytirish, xizmat ko'rsatish madaniyatini oshirish hamda eksport salohiyatini rivojlantirish yo'nalishlari asosiy ustuvor vazifalar sifatida belgilanmoqda.

1 Muallif ishlanmasi; jadval Davlat statistika qo'mitasi va Moliya vazirligining rasmiy ma'lumotlarining ma'lumotlari asosida tuzildi

2 Muallif ishlanmasi

3 Muallif ishlanmasi

4-jadval. Samarqand viloyatida xizmatlar sohasining rivojlanishiga oid SWOT tahlil⁴

Kuchli tomonlari	Zaif tomonlar
Geografik joylashuv; Turizm brendi; Transport infratuzilmasi.	Raqobat muhitining yetarli darajada shakllanmagani; Qishloq hududlarida xizmatlar hajmining pastligi.
Imkoniyatlar	Tahdidlar
Xalqaro turistlar oqimini jalb qilish; AKT xizmatlarini eksport qilish.	Global iqtisodiy inqirozlar; Investitsiyaviy xavf-xatarlar, mehnat migratsiyasi.

SWOT tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, Samarqand viloyatida xizmatlar sohasi barqaror rivojlanayotgan bo'lsa-da, tizimli islohotlar va strategik yondashuvlar zarur. Kuchli jihatlar va imkoniyatlardan to'liq foydalanish uchun:

- infratuzilmani hududlar bo'yicha muvozanatli rivojlantirish;
- xizmatlar sifati va kadrlar salohiyatini oshirish;
- eksport salohiyatini kuchaytirish;
- raqamli xizmatlarni kengaytirish zarur bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Samarqand viloyatida xizmatlar sohasining raqobatbardoshligini oshirishda bir qator ijobiy omillar mavjud — tarixiy va madaniy merosning boyligi, davlat tomonidan kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka yaratilgan qulayliklar, shuningdek, raqamli infratuzilmaning bosqichma-bosqich rivojlanishi bu sohaning salohiyatini oshirmoqda. Biroq, xizmatlar sifati va kadrlar malakasining pastligi, qishloq hududlaridagi infratuzilma zaifligi va moliyaviy resurslarga cheklangan kirish imkoniyati kabi salbiy omillar raqobatbardoshlikni to'siqlamoqda.

Ekspert so'rovnomalari va SWOT tahlili asosida viloyat xizmatlar sohasining rivojlanishi uchun quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Kadrlar malakasini oshirishga e'tibor qaratish — xizmat ko'rsatish madaniyati va malakali mutaxassislar tayyorlash uchun malaka oshirish kurslari, seminarlar va treninglarni tashkil etish zarur.
2. Xizmatlar sifati va mijozlarga xizmat ko'rsatish madaniyatini yaxshilash — sifatni nazorat qilish tizimlarini kuchaytirish, mijozlarga xizmat ko'rsatishda innovatsion usullarni joriy etish muhim.
3. Raqamli savodxonlikni oshirish va innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish — ayniqsa qishloq hududlarida raqamli infratuzilmani rivojlantirish va zamonaviy xizmat turlarini kengaytirish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish.
4. Moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish — kichik va o'rta biznes sub'ektlariga kredit va grantlar ajratish, shu bilan birga investitsiyalarni jalb etish uchun sharoit yaratish.
5. Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish — turizm va boshqa xizmat tarmoqlarida xalqaro loyihalar, grantlar va dasturlar doirasida hamkorlikni kengaytirish orqali xizmatlar sifati va raqobatbardoshlikni oshirish.

Ushbu takliflar amalga oshirilganda, Samarqand viloyatining xizmatlar sohasi nafaqat mahalliy bozorda, balki xalqaro miqyosda ham raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Bu esa o'z navbatida hududning iqtisodiy salohiyatini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2020). "Xizmatlar sohasini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida"gi qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2021). 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Tashkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot Vazirligi. (2020). Xizmatlar sohasini rivojlantirish konsepsiyasi. Tashkent.
4. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2024). "O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari". – <https://stat.uz> (sana: 04.09.2025).
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). "Pul-kredit siyosati sharhlari va makroiqtisodiy ko'rsatkichlar". – <https://cbu.uz>
6. Samarqand viloyatini kompleks rivojlantirish bo'yicha hukumat qarorlari. (2022). Tashkent.
7. Porter, M. E. (1985). Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. New York: Free Press.
8. World Bank. (2023). World Development Report 2023: Services and Economic Transformation. Washington, D.C.
9. International Monetary Fund (IMF). (2022). Global Economic Outlook and Service Sector Competitiveness. Washington, D.C.

4 Muallif ishlanmasi

10. OECD. (2021). Enhancing Competitiveness in the Services Sector. Paris: OECD Publishing.
11. UNCTAD. (2020). Trade and Development Report 2020: The Role of Services in Economic Development. Geneva: United Nations.
12. Rustamov, A., Nurmuxamedov, M., Karimova, G., & Qurbonov, Sh. (2021). Xizmatlar sohasining makroiqtisodiy o'sishga ta'siri va mintaqaviy tafovutlar. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
13. Journal of Services Research. (2023). Innovations and Competitiveness in the Service Sector, Vol. 15, Issue 4.
14. The World Bank Economic Review. (2022). Digital Transformation in Services: Challenges and Opportunities. Vol. 36, No. 2.
15. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi portali.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100